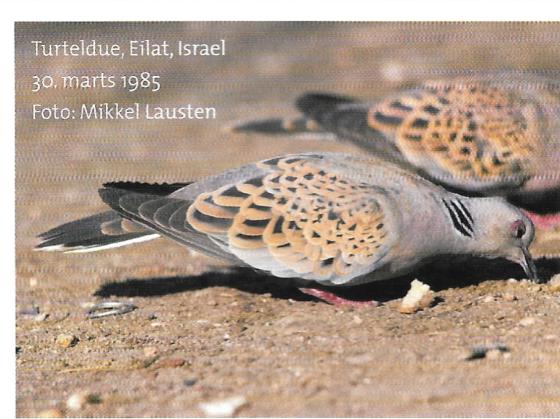

Østlig Turteldue, *Streptopelia orientalis*
meena, Bække, 15. januar 2007
Foto: Ole Krogh

Turteldue, Eilat, Israel
30. marts 1985
Foto: Mikkel Lausten

Østlig Turteldue

I januar 2007 dukkede en Østlig Turteldue op ved Bække nær Vejen i Jylland.

Det var det 10. danske fund af denne asiatiske due. Men hvordan kender man Østlig Turteldue fra Turteldue og kan man racebestemme Østlig Turteldue?

UDBREDELSE

Tidsmæssigt var fundet typisk, da de fleste europæiske fund er gjort om vinteren, og ofte i villakvarterer med store haver og Tyrkerduer.

Østlig Turteldue er udbredt gennem Asien, og findes i mindst 5 racer. Heraf er dog kun to racer trækfugle, og de er begge truffet i Vesteuropa. Racen *Streptopelia orientalis meena* (herefter kun omtalt som meena) er den vestligste, og yngler mellem Russiske Centralasien og Sydvestsibirien østpå til Altai bjergene, og sydpå til Himalayas vestligste del til Nepal. Den østligere nominatform *Streptopelia orientalis orientalis* (herefter kun omtalt som orientalis) yngler fra Centralasien fra Yenisey og østpå til Japan. Sydpå går yngleområdet gennem Sydasien, mod sydøst til østlige Himalaya og Vietnam.

De to former har en bred overgangszone mellem Ob og Yenisei samt i russiske Altai. Da også fugle herfra er trækfugle, kan man forvente sig at en del streifgæster viser overgangskarakterer mellem racerne. Derfor må racebestemmelse betragtes som en bonus, når artsbestemmelsen er fastslået!

HVORDAN KENDER MAN ØSTLIG TURTELDUE FRA TURTELDUE?

Østlig Turteldue er større og kraftigere end Turteldue. Man kan betragte de to arter som "tvillingearter", da de deler en del kendeteogn. Begge arter har således tydeligt skællet tegning på overside og vinger samt en lys halsplet, gennemsåret af sorte tværbånd. Østlig Turteldue er dog større og kraftigere end Turteldue og ligner i flugten mere en lille Ring- eller Huldue med dennes noget mekaniske flugt uden Turtelduens kokette klippen med vinger, der hos Turteldue kan minde om Svaleklirens flugt.

De vigtigste kendeteogn de to arter imellem er i øvrigt:

1: Turteldue har rent gråt hoved, hvor Østlig Turteldue i varierende grad har bruntonet nakke. Herved står panden tit ud som lysere end nakken.

2: Turteldue har et stort øje, placeret centralt i ansigtet. Øjet forstærkes af en rød øjenring, der er bredest for- og bagtil, hvor den spidser en smule. Dette giver Turteldue et "sødt", storøjet og feminint udtryk. Østlig Turteldue har øjne anbragt lidt længere bagtil, mere som hos Ringdue, og øjenringen er smallere, ofte helt

ensartet. Derved opstår et maskulint ansigtsudtryk, der forstærkes af Østlig Turteldues større næb i forhold til Turtelduens lille og slanke næb.

3: Halspletten er hvid hos Turteldue, lysegrå til blåtonet hos Østlig Turteldue. Turteldue har 3-4 sorte bånd i halspletten, Østlig Turteldue 4-5 (6) bånd. Det er dog vigtigere at hvidt giver Turtelduens halsplet et lysende udseende, hvor man hos Østlig Turteldue har "slukket for lyset".

4: Turtelduen har lysere orangebrune kanter på dækfjerene, og kun små sorte baser, der er trekantede. Derved dominerer orangebrunt helt indtrykket. Østlig Turteldue har bredere og rundere mørke fjercentre, og smallere brune rande, der hos mange er mørkere rødbrune end hos Turteldue. Denne forskel er generelt geografisk bestemt - se nedenfor.

Små og mellemste dækfjer er hos Turteldue ofte helt dominerende orangebrune, blot med meget små mørke centre. Hos Østlig Turteldue har også små og mellemste dækfjer bredere mørke, runde baser, hvorved mørkt dominerer.

5: Østlig Turteldue har gråbrune store dækfjer med hvide spidser, der - sammen med lyse spidser på mellemste dækfjer - danner lyse vingebånd. Hos Turteldue er disse fjer ret ensartet gråbrune og står ikke ud mod resten af vinger.

6: Rygfjerene hos Østlig Turteldue har ofte mørkt rustbrune kanter, i kontrast til lysere rande på dækfjerene. Hos Turteldue har ryggens fjer samme farve som dækfjerene.

7: Vingens forkant hos Turteldue er afstikkende lyst blågrå. Denne kontrast mangler hos Østlig Turteldue.

8: Turteldue har lillarosa bryst i kontrast til hvidlig bug. Østlig Turteldue har mørkere rosagråt bryst, der kan fortsætte på hele bugen. Dette forstærker det mørke indtryk, Østlig Turteldue gør.

9: Overgumpen er blågrå hos Østlig Turteldue, bruntonet hos Turteldue. Nogle Østlig Turteldue har i frisk dragt bruntonet på overgumpen, men dette er typisk begrænset til enkelte fjer.

10: Halesiderne er hvid hos Turteldue. Hos Østlig Turteldue er halesiderne ofte gråtonede. Dette er dog geografisk betinget - se nedenfor.

11: Håndsvingfjerenes lyse rande er bredest hos Østlig Turteldue. Nogle har så brede lyse rande som randene på de nederste skulderfjer. Hos Turteldue er håndsvingfjerenes lyse rande smallere og

KLAUS MALLING OLSEN MAIL: KLAUSMALLING@GMAIL.COM
KASPER THORUP MAIL: KTHORUP@ZMUC.KU.DK

aldrig "sammenfaldende" med de brede lyse rande på de nederste skulderfjer.

RACEBESTEMMELSE AF ØSTLIG TURTLEDUE

For at bestemme orientalis fra meena kræves nærobservationer eller gode fotos, ikke mindst overgangsformer.

Orientalis er den største, mørkeste og mest karakteristiske. Typpisk er nakke og hele undersiden ret mørkt gråbrun. Desuden er rygfjerene generelt mørkere rødbrune end hos andre former, tit påfaldende. Halesiderne og halespidserne er lysegrå. Farven varierer dog fra hvidgrå (og kan således synes hvid) til mellemgrå. Den mørkeste variant er vist i "Fugle i Felten" Svensson m.fl. (bogen), men hyppigt er halesiderne langt lysere grå end vist.

Meena er mindre og slankere end orientalis, og har således flere træk fra Turteldue. Dette gælder især bagbug og halesider. Bugen er hvidlig og halesiderne hvide, som hos Turteldue. Oversidens fjerrande er ofte lidt bredere og lysere brune. Visse fugle kan ligne Turteldue meget, men de to lyse vingebånd, der er tydeligt afstik-

kende fra ryggens fjer er fortsat en god karakter. Men er sagen så enkel? Næppe. De to racer overgår formentlig ganske trinløst i hinanden i overgangsformer, og desuden er den geografiske variation i det enorme område fortsat dårligt kendt. Man skal ikke studere mange fotos af arten for at se en ret stor variation, i det mindste hos orientalis.

De to racer orientalis og meena kan bestemmes på en kombination af de karakterer, der her er nævnt. Man skal dog være opmærksom på, at der er et bredt overlappingsområde i Asien, hvor fuglene teoretisk kan vise blandede karakterer.

Den aktuelle fugl i Bække synes at tilfredsstille karaktererne for meena, ligesom den fugl, der gennem nogle år i 1980'erne optrådte ved Tårbaek, tilsyneladende havde helt hvide sider og spidser på halen.

Man skal dog være opmærksom på, at bestemmelsen af de to racer fortsat er ret dårligt kendt. En nærmere udredelse af de to racers karakterer kræver altså større undersøgelser og et materiale, der måske slet ikke er indsamlet endnu.

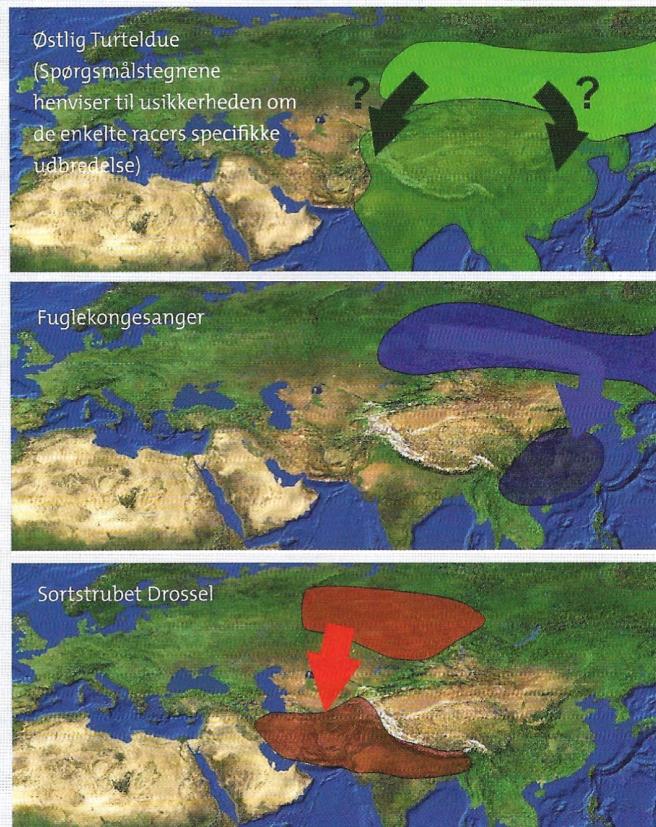
Forekomsten af Østlig Turteldue

FIF har spurgt Kasper Thorup(KT), om forekomsten af Østlig Turteldue kan sammenlignes med andre asiatiske og sibiriske arter på "omvendt træk".

Østlig Turteldue er ikke på typisk omvendt træk som de øvrige sjældne gæster østfra. Også på andre områder er mønsteret anderledes end det, vi ser hos de sjældne, men regelmæssige sibiriske fugle på omvendt træk (typisk sibiriske sangere, lidt værlinjer og nogle drosselfugle). De Østlige Turtelduer forekommer typisk sent på året (og bliver længe) og meget fåtaligt. Derved minder deres forekomst mere om en art som eksempelvis Sortstrubet Drossel (og Brundrossel), men også Humes Sanger og til dels nogle af de sjældne stenpikkere.

Østlig Turteldues udbredelsesområde og normal-trækretning passer ikke med omvendt træk (det skulle føre dem næsten stik nordpå), det svarer også ganske godt til de ovennævnte arter. Selv om trækket hos Østlig Turteldue ikke er ret godt kendt (til dels fordi der i store dele af vinterkvarteret er en skøn sammenblanding af standfugle og trækfugle), er det en af flere arter, hvor i hvert fald en del af bestanden trækker vest om Himalaya, Det Tibetanske Plateau og Gobi-ørkenen, der virker som meget stærke barrierer for trækfugle. Hovedparten af de arter, der optræder i NV-Europa, som det vi typisk forstår ved omvendte trækere, trækker øst om dette område. Først trækker de næsten stik øst til SØ-Sibirien, hvorefter de drejer mod syd/syd-syd-vest til overvintringsområder i SØ-Asien. Derfor bringer omvendt træk netop disse arter mod Vesteuropa. For Østlig Turteldue er der derfor snarere tale om fugle, der mere eller mindre tilfældigt er flyjet forkert eller har været noget ude af kurs. Dette fænomen med tilfældigt strejftræk er muligvis mere almindeligt hos dagtrækende arter som duer og visse drosler.

Den relativt sene ankomst skyldes formentlig senere afrejse fra yngleområderne kombineret med bedre overlevelse, da de ikke er insektafhængige.

Illustrationerne viser udbredelsesområdet samt trækveje til vinterkvarteret for arterne Østlig Turteldue, Fuglekongesanger og Sortstrubet Drossel.